

جنگ تبلیغاتی دشمنان امیرالمؤمنین امام علی (ع) و نقش جهاد تبیین در رویایی با آن

اشرف پناهی

کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه تبریز، مرند، ایران

چکیده

بر اساس آموزه‌های نهج‌البلاغه و مکتب‌های اسلامی مؤلفه‌هایی همچون نفوذ فرهنگی، جنگ روانی و جنگ تبلیغاتی دشمنان در زمینه‌های مختلف، انحراف خواص، فتنه، بدعت، تحجر و جمودگرایی، قدرت‌طلبی و غفلت از عوامل آسیب‌زایی هستند که سلامت جامعه‌ی اسلامی را تهدید می‌کنند؛ چنانکه امروزه جمهوری اسلامی ایران آماج تهاجم وسیع دشمنان در ابعاد مختلف نظامی، فرهنگی، اقتصادی، و سیاسی است؛ در این میان آنچه مانع این آسیب‌هاست به فرموده‌ی رهبر کبیر انقلاب "جهاد تبیین" است. برای رفع شبهات و ابهام‌آفرینی دشمنان باید از این ابزار، با نهایت دقت و خردورزی استفاده نمود، و شفاف‌سازی در امور، هر نوع شک و شبهه را برطرف کرده و تلاش‌های دشمنان را خنثی می‌نماید.

واژه‌های کلیدی: جنگ نرم، جنگ روانی، جهاد تبیین، نفوذ فرهنگی

مقدمه

در مباحث دشمن شناسی، علاوه بر شناسایی جریان های کلی، باید به عناصر و جنگ تبلیغاتی دشمنان نیز توجه ویژه ای نمود. به طور مثال زوایای پیچیده، و پنهان و آشکار دشمنی های معاویه، به عنوان یکی از برجسته ترین عناصر دشمنی با اهل بیت، همواره مورد توجه تاریخ نگاران قرار داشته است. ایجاد جهالتی عمیق در مردم و تخریب چهره و شخصیت امام علی (علیه السلام) دو رکن اقدامات خصمانه ای بود که معاویه برای پیش برد اهداف خود، برای رسیدن به حاکمیت مطلق بنی امیه بر ممالک اسلامی و قبضه کردن خلافت و تبدیل آن به سلطنت و وراثت، از آنها بهره می جست.

یکی از جلوه های مبارزه با تخریب و تحریف "جهاد تبیین" است؛ چنانکه در قرآن هم صراحتاً به این موضوع پرداخته شده است. مساله ی تبیین هم جنبه الهی دارد و هم جنبه ی انسانی. بدین بیان که تبیین، دستگیری از دل و ذهن انسان هایی است که دچار عدم علم، شک و جهالتند. به همین جهت مواجهه با حرکت گمراه کننده ای که هدف دشمن بوده و فکر، ذهن جوان و عموم مردم را در ابهام و شک نگه می دارد؛ از مسیر جهاد تبیین، قابل جلوگیری و خنثی کردن است.

چنانکه مساله ی تبیین واقعیت ها و جهاد تبیین، چندین بار از سوی مقام معظم رهبری نیز اعلام و مورد تاکید قرار گرفته است؛ تلاش برای مقابله با دشمن و تحول انقلابی و عملیاتی برای کشف و بیان حقایق، در برابر ابهام آفرینی و پرده افکنی دشمنان صورت گرفته و همواره از حیث کمی و کیفی مطرح بوده است.

روش و قلمرو پژوهش

روش این مقاله اسنادی است و جمع آوری اطلاعات به روش کتابخانه ای انجام شده است. برای رسیدن به هدف مقاله، کتاب های مختلف جنگ تبلیغاتی دشمنان امیر المومنین (ع) و جهاد تبیین از جمله نهج البلاغه مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت.

روش ها و عناصر تبلیغاتی دشمنان اسلام

مهم ترین وسیله ی دشمن برای مقابله با اسلام، تبلیغات است. چنانکه در زمان امیرالمؤمنین (ع) نیز معاویه با ایجاد جهالت در مردم و سعی در استمرار آن و تخریب چهره و شخصیت امام علی (علیه السلام) و ایجاد فاصله بین مردم و ولایت، برای پیش برد اهداف خود، در رسیدن به حاکمیت مطلق بر ممالک اسلامی و قبضه کردن خلافت و تبدیل آن به سلطنت و وراثت، بهره جست. در این میان آنچه به کار می آمد جهاد تبیین امامان و پیشوایان ما بود؛ طوری که ماموریت امام علی (ع) تماماً جهاد در ابعاد مختلف جهاد تبیین، جهاد عملی، جهاد اصغر، جهاد اکبر و... است. کل بنای اسلام بر مبنای عقلانیت و استدلال است به طوری که اگر اصول دین را نپذیریم و نفهمیده باشیم از منظر مبانی دینی می لغزیم و به راحتی ممکن است ایمان خود را از دست بدهیم. تبیین مبانی دین، تبیین اخلاق، تبیین احکام و تبیین اعتقادات است که انسان را به راه راست هدایت می کند و این ماموریت ائمه و اولیای الهی است. (عسکری، ۱۳۸۷، ج ۳:۶۴).

اندیشه ی دشمن همواره بر این قرار گرفته است تا دیگری را از پیش روی خود بردارد، تضعیف نماید و بر او چیره و مسلط شود؛ بنابراین، همه ی ابزارهای درست و نادرست را به کار می گیرد تا به این هدف برسد؛ چرا که برای او هدف، هر وسیله ای را توجیه می کند؛ زیرا خصومت وی، چنان رشد یافته است که اجازه نمی دهد در چارچوب های پذیرفته شده و هنجاری که از آن به حق یاد می شود عمل کند. اصولاً محبت و دشمنی به چیزی، آدمی را کور می سازد و

نمی‌تواند در محور و مدار حق گردش کند؛ در قرآن نیز به مومنان هشدار می‌دهند تا همواره در محور حق حرکت کنند و اجازه ندهند تا محبت به چیزی یا دشمنی نسبت به آن، ایشان را از مدار حق و حقیقت بیرون برد و تعدی و تجاوز را پیشه گیرند و عدالت را زیر پا گذارند. (علی پور، ۱۳۹۸:۱).

بی‌گمان، دشمن در راه رسیدن به هدف خویش بر آن است تا با کمترین هزینه بیشترین بهره را ببرد. در این میان تبلیغات و جنگ نرم از چنین ویژگی خاص برخوردار می‌باشد. از این روست که تبلیغات، به‌عنوان محوری‌ترین ابزار تسلط مورد توجه همگان قرار گرفته است؛ افزون بر اینکه تسلط و چیرگی از راه تبلیغات، نه تنها هزینه‌های جانی به دنبال ندارد، بلکه همراهی و همدلی برخی را نیز سبب می‌شود و تسلط را توجیه می‌کند. (همان: ۲).

جنگ روانی

جنگ‌ها همیشه به لایه ی سخت آن‌ها، یعنی نظامی‌گری و حمله با سلاح و تجهیزات قتل و تخریب شناخته می‌شوند؛ اما لایه ی نرم جنگ‌ها که هم هدف‌های آن، بخش نرم یک جامعه یعنی دین، معنویت، باورها، اندیشه‌ها، تحلیل‌ها، نظام‌ها و معیارهای حق و باطل، خوب و بد، درست و نادرست، دوست و دشمن و ... است و هم روش‌های آن، ابزارهای فکری، گفتاری، نوشتاری و انواع رسانه‌ها و اینترنت هستند؛ از نظر اهمیت و تأثیرگذاری اگر مهم‌تر از جنگ سخت نباشد، کمتر از آن نیست. بی‌تردید مقابله با جنگ نرم پیچیده‌تر، سخت‌تر و زمانبرتر از جنگ نظامی و سخت است. ناپلئون با توجه به هر دو نوع قدرت، می‌گوید: "تنها دو قدرت شمشیر و فکر در جهان وجود دارد و در درازمدت، شمشیر همواره در برابر قدرت فکر مغلوب بوده است." "جنگ روانی، پدیده ی جدیدی نیست و در اعماق تاریخ تنازع قدرت‌ها به راحتی قابل مشاهده است. در رسالت پیامبر خاتم، حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) و جریان امامت ائمه، جنگ روانی دشمنان اسلام و اهل‌بیت به وفور نمایان است. در وقوع و تداوم انقلاب اسلامی، حربه ی اصلی دشمنان انقلاب، افزون بر به‌کارگیری همه ی توان فیزیکی و سخت، جنگ روانی به شمار می‌رود که پس از ناکامی‌های مکرر آنان از تأثیر جنگ نظامی بود. (امام زاده فرد، ۱۳۸۳: ۷-۲۹)

مفهوم جنگ روانی در نگاه رهبری امت اسلامی

در نگاه رهبری امت اسلامی نیز به این معناست: "در جنگ روانی و آنچه که امروز به او جنگ نرم گفته می‌شود در دنیا، دشمن به سراغ سنگرهای معنوی می‌آید که آن‌ها را منهدم کند." در مجموع می‌توان گفت جنگ روانی، سلسله تلاش‌هایی برای دستکاری تمایلات، دستگاه اعتقادی، نظام فکری و اندیشه‌ورزی افراد یک جامعه برای تغییر باورها، برداشتها و رفتار آنان با ابزارهای مختلف رسانه‌ای و ارتباطی و مصداقی از جنگ نرم است. (پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی سید علی خامنه‌ای مدظله‌العالی).

جنگ روانی به دو شکل انجام می‌شود

جنگ روانی پنهان که نوعی عملیات است که منبع انتشار آن پنهان است. این نوع عملیات به نحوی طراحی و اجرا می‌شود که دولت مسئول آن، نامشخص است و یا اگر هم به نحوی کشف شود، آن دولت بتواند هر گونه دخالتی را انکار کند. این نوع عملیات معمولاً به وسیله ی تبلیغات سیاه و خاکستری به اجرا در می‌آید و مهم‌ترین هدف آن، ایجاد حس بدبینی نسبت به حکومت موجود است. در حال حاضر شبکه‌های اجتماعی مختلفی در فضای مجازی ایجاد شده‌اند و در حال تولید خبرهای دروغ و تحلیل‌های باطل هستند. همچنین تیم‌های محتوایی قوی در تولید و انتشار چنین محتوایی در شبکه‌های مجازی ایجاد شده است که این محتواها را

در شبکه‌های مختلف خانوادگی و دوستانه ی دانشگاهی تزریق می‌کنند و سپس از طریق کسانی که این اخبار و تحلیل‌ها را می‌پسندند، بازنشر می‌شود.

جنگ روانی آشکار که به نوعی از عملیات روانی گفته می‌شود که با استفاده از تبلیغات سفید یا تبلیغاتی که هویت منبع آن معلوم است، انجام می‌شود و با عناوین رسمی مانند رادیوهای آزاد یا شبکه‌های ماهواره‌ای مستقل به اجرا در می‌آید. این نوع از عملیات‌ها افزون بر اینکه ذهنیت مردم نسبت به حکومت را تخریب می‌کنند، وظیفه دارند که مردم را نسبت به دشمن نیز خوش‌بین کنند؛ بنابراین مجموعه‌ای از کارها با منبعی مشخص انجام می‌شود و شبکه‌های رادیویی تلویزیونی و سایت‌های وابسته به یک دولت مشخص، خبرهایی را در مورد عملکرد حکومتی کشور مقابل تولید و ارائه می‌کنند و ممکن است خود را دلسوز مردم هم قلمداد کنند و برای اثبات این امر از روش‌های مختلفی بهره می‌گیرند؛ مانند القای فضای خفقان در کشور و نشر برخی خبرهای محرمانه برای آنکه باور مردم را نسبت به خبرهای رسمی کشور از بین ببرند. (پایگاه اطلاع رسانی تابناک، ۱۴۰۰).

برخی موارد جنگ روانی دشمنان انقلاب اسلامی عبارتند از:

۱. القای دروغ به جای واقعیت

در جنگ‌های روانی که امروز در دنیا معمول است، یکی از کارها القای واقعیت‌های غیر واقعی است؛ یعنی چیزهایی را به عنوان واقعیت القا می‌کنند که واقعیت ندارد، شایعه درست می‌کنند و حرف می‌زنند که واقعیت نیست و اگر کسی چشم باز و بینا نداشته باشد، دچار اشتباه می‌شود. اینکه ما می‌گوییم بصیرت، از همین روست. یکی از کارکردهای بصیرت همین است که انسان واقعیت‌ها را آنچنان که هست، ببیند. در تبلیغات گاهی یک واقعیتی را از آنچه که هست، چندین برابر بزرگ‌تر نشان می‌دهند؛ در حالی که بعضی از واقعیت‌های دیگر را اصلاً نشان نمی‌دهند. یکی از مهم‌ترین رویکردهای حملات روانی سردرگم کردن، بمباران اطلاعاتی (فریبنده)، فلج کردن، فرسوده کردن، فریب، تحریف، تلقین، فشار و ... است. (مرادی، ۱۳۸۲: ۲۳۸).

۲. شایعه پراکنی

شایعه، یکی از پدیده‌های اجتماعی میان انسان‌ها و از رایج‌ترین شیوه‌هایی است که در جنگ روانی با ابعاد گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ به‌ویژه در زمان‌های بحران مانند زمان جنگ، به مراتب شکل حادثی به خود می‌گیرد. کارکرد شایعه کاملاً شناخته شده نیست و بیشتر در وضعیت‌های ناهنجاری در یک جامعه اتفاق می‌افتد. شایعه، گزارش تأیید نشده‌ای از وقایع است که پدیده‌ها و وضعیت‌های مهمی را به صورت دو پهلو تعریف و تبیین می‌کند. شایعه، شامل اطلاعاتی است که برای مردم اهمیت دارد و معمولاً در مواقعی رواج پیدا می‌کند که مردم تشنه ی خبر در یک موضوع هستند و در عین حال نمی‌توانند آن را از منابع موثق دریافت کنند. شایعه می‌تواند از یک اطلاع نادرست منشأ بگیرد یا اینکه منبع آن اطلاعی درست، ولی اغراق‌آمیز و در هم باشد. آن خبر از فردی به فرد دیگر از گروهی به گروه دیگر انتقال پیدا می‌کند، بدون آن که منبع آن مشخص و یا دلایل روشنی در باره ی صحت آن وجود داشته باشد. از جمله ی شایعاتی که می‌تواند سازمان نیروهای رزمی را دستخوش هرج و مرج و آشفتگی کند، انتشار و پخش خبر انهدام مرکز فرماندهی برای دست یافتن به آخرین اطلاعات واقعی از زبان طرف درگیر است. (همان: ۲۴۵).

۳. القای ناامیدی

امیدواری به آینده ی روشن در سایه ی نظام اسلامی، بزرگ‌ترین سرمایه و منشأ اعتماد به نظام و حمایت همه جانبه مردم از مبنای، ساختارها و دستاوردهای آن است. ناامیدی در حقیقت پایه‌های قدرت معنوی نظام را هدف می‌گیرد و مردم در سایه ناامیدی، در مقابل خطرات دشمن حداقل بی‌تفاوت خواهند بود؛ گرچه در شمایل پیچیده‌تری موجب ایجاد جریان تقابل مردم با نظام خواهد شد. امام خامنه‌ای مدظله‌العالی فرموده است: "دشمن آن وقتی که در میدان، در صحنه ی عمل نتواند کاری از پیش ببرد؛ برای مأیوس کردن، ناامید کردن و خالی کردن دل ملت‌ها دست به جنگ روانی می‌زند". (پایگاه اطلاع رسانی تابناک، ۱۴۰۰).

۴. ایجاد تفرقه

اتحاد، همگرایی و یگانگی در اراده، رمز مقاومت یک ملت و شکست‌ناپذیری در مقابل هر هجمه‌ای از دشمن است. استکبار جهانی با ایجاد تفرقه و فاصله انداختن میان بخش‌های اصلی جامعه‌ی اسلامی، تلاش دارد این منبع قدرت را از درون تهی کند. تفرقه میان مذاهب، تفرقه میان اقوام، تفرقه میان واحدهای سیاسی مثلاً استان‌ها با هم، شهرستان‌های یک استان با هم، تفرقه و دشمنی میان جریان‌های سیاسی، میان نسل‌ها، میان مردم و حاکمیت، میان مردم و روحانیت و ... همگی موضوع هدف دشمن در ایجاد تفرقه در عناصر درونی نظام اسلامی هستند. (همان ۱۴۰۰).

۵. ترور شخصیت

در جنگ نرم برخلاف جنگ سخت، ترور فیزیکی جای خود را به ترور شخصیت می‌دهد. در زمانی که نمی‌توان و یا نباید فردی مورد ترور فیزیکی قرار گیرد، با استفاده از نظام رسانه‌ای و انواع تاکتیک‌ها از جمله بزرگ‌نمایی، انسانیت‌زدایی، اهریمن‌سازی و ... وی را ترور شخصیت می‌کنند و از این طریق باعث افزایش نفرت عمومی و کاهش محبوبیت وی می‌شوند. دشمنان انقلاب و نظام اسلامی با استفاده از این تاکتیک و بهره‌گیری از ابزار طنز، کاریکاتور، شعر، کلیپ‌های کوتاه و ... که عموماً از طریق اینترنت و تلفن همراه پخش می‌شود؛ به ترور شخصیت برخی افراد سیاسی و فرهنگی موجه و معتبر در نزد مردم می‌پردازند. (همان ۱۴۰۰).

۶. فریبکاری

"در جنگ صفین لشکر معاویه نزدیک به شکست خوردن شد؛ چیزی نمانده بود که به کلی منهدم شود. حیل‌های که برای نجات خودشان اندیشیدند، این بود که قرآن‌ها را بر روی نیزه‌ها کنند و بیاورند وسط میدان. ورقه‌های قرآن را سر نیزه کردند، آوردند وسط میدان؛ با این معنا که قرآن بین ما و شما حکم باشد. گفتند بیایید هر چه قرآن می‌گوید، بر طبق آن عمل کنیم. خوب، کار عوام‌پسند قشنگی بود. یک عده‌ای که بعدها خوار شدند و روی امیرالمؤمنین (علیه السلام) شمشیر کشیدند، از میان لشکر امیرالمؤمنین (علیه السلام) نگاه کردند، گفتند اینکه حرف خوبی است. این‌ها که حرف بدی نمی‌زنند. می‌گویند بیاییم قرآن را حکم کنیم. ببینید، اینجا فریب خوردن است؛ اینجا لغزیدن به خاطر این است که انسان زیر پایش را نگاه نمی‌کند." "دشمن در میدان واقعی، کاری نمی‌تواند بکند. خب، حالا که کاری در میدان واقعی نمی‌تواند انجام بدهد و دستش از تأثیرگذاری خالی است؛ راه علاج دشمن چیست؟ راه علاج، این است که دستگاه محاسبه ی طرف مقابل را دچار اختلال کند." این شگرد را می‌توان تحت مفهوم "إغواء" در ادبیات قرآنی جانمایی کرد؛ آنجا که قرآن از زبان شیطان می‌فرماید: "قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ؛ گفت پس به عزتت سوگند که همه و همه‌شان را گمراه خواهم کرد". (همان ۱۴۰۰).

۷. تحریف

یکی از حرکت‌های دشمن در جنگ روانی، تحریف واقعیت‌هاست. تحریف در واقعیت نظام طاغوتی پهلوی، تحریف وقایع انقلاب و مواضع رجال دینی و سیاسی، تحریف و دگرنمایی در حقیقت و واقعیت نظام سلطه آمریکا، تحریف در وقایع جنگ تحمیلی، تحریف امام خمینی؛ و تحریف در موقعیت و جایگاه رفیع انقلاب اسلامی در منطقه و معادلات جهانی، نمونه‌هایی از تحریف و تغییر ذهنیت مخاطب نسبت به پدیده‌هاست. انتساب اشکالات به مرکزیت نظام و تعمیم مشکلات موردی به کل نظام را نیز می‌توان از دیگر عوامل و شیوه‌های جنگ روانی دشمن دانست. (همان ۱۴۰۰).

مقابله با جنگ روانی دشمنان

مهم‌ترین نکته‌ی قابل توجه، شناخت جنگ روانی و مشاهده‌ی دشمن در پشت عملیات روانی علیه نظام است. بسیاری از مواقع، حملات روانی به نظام از زبان و قلم عناصر داخلی شنیده و دیده می‌شود که تلاش می‌کنند آن را با عناوین افشاگری، اصلاح‌طلبی، ضدیت با فساد، حمایت از منافع مردم و در سطحی پایین‌تر، رقابت سیاسی جناح‌های داخلی قلمداد کنند؛ اما توجه و دقت در نتیجه‌ی عملیات روانی و منافع دشمن اصلی از تضعیف نظام، وجود دشمن خارجی را در پس پرده نمایش ظاهری داخلی آشکار می‌کند؛ بنابراین اولاً مسئولین و دست‌اندرکاران بخش‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی نظام بایستی جنگ روانی دشمن را رصد کنند و به موقع و به قدر لازم با آن مقابله نمایند. ثانیاً نخبگان و تأثیرگذاران بر افکار عمومی و تمایلات مردمی با دقت و توجه به جنگ روانی و تبیین آن و آگاه نمودن مخاطبان‌شان نسبت به موارد و ابعاد جنگ روانی، نقش مهم و تأثیرگذار خود را ایفا نمایند. ثالثاً مردم که متن اصلی جامعه و هدف اصلی از حربه‌ی جنگ روانی دشمن هستند، با شناخت و عدم تأثیرپذیری روانی و فکری از القائات و عدم انتشار و انتقال حملات روانی به سایرین، همدلی و همراهی و تبعیت روحی و فکری و عملی با رهبران الهی و دلسوز نظام، خاصه‌ی ولی‌فقیه به عنوان نائب امام زمان (علیه السلام)، سلاح‌های نرم و زهرآگین روانی دشمنان را بی‌اثر و با ایمان راسخ و عزمی قوی، دشمن را با پاسخ شکننده و درخور و با یأس و ناامیدی مواجه نمایند. نکته‌ی مهم دیگر و بلکه مهم‌تر، رسیدن به این سطح ادراک است که حملات روانی دشمن اصلی و فرعی و راهبردی و تاکتیکی دارد. گاه دشمن در ورای حملات فرعی روانی، نقشه‌ی پیچیده‌تری را دنبال می‌کند. غفلت از هدف اصلی دشمن و پرداختن به موارد فرعی، زیان‌های جبران‌ناپذیری خواهد داشت. (عباسی، ۱۴۰۰). روشنای تبیین: بررسی بیانات مقام معظم رهبری

قسمتی از راهکارهای مقابله و خنثی‌سازی جنگ روانی دشمنان عبارتند از:

۱- بصیرت

در صدر راهکارهای مقابله با جنگ روانی، بصیرت است. امام خامنه‌ای مدظله‌العالی می‌فرماید: "عرصه‌ی سیاسی، عیناً همین جور است. اگر بصیرت نداشته باشید، دوست را شناسید، دشمن را شناسید، یک وقت می‌بینید آتش توپخانه تبلیغات شما و گفت و شنود شما و عمل شما، به طرف قسمتی است که آنجا دوستان مجتمعند؛ نه دشمنان. آدم، دشمن را بشناسد. در شناخت دشمن، خطا نکنیم؛ لذا بصیرت لازم است؛ تبیین لازم است"

۲- بهره‌گیری از فن‌آوری‌های مؤثر تبلیغی

"یک سخن قوی، محتوای متقن و بیان نافذ به مخاطب، مستلزم استفاده از شیوه‌های هنری، تسلط بر مخاطب روحی و روانی و بهره گرفتن از شرایط زمان و مکان است. شیعه باید مدرن‌ترین شیوه‌های تبلیغ را برای رساندن پیام حق خود به دیگران مورد استفاده قرار دهد."

۳- استقامت و پایداری

"استقامت در مقابل فریب‌ها و تهدیدهای دشمن، هنر بزرگی است که اگر یک ملت این هنر را داشته باشد؛ آن وقت به قلّه می‌رسد؛ به جایی که دیگر دشمن فایده‌ای در تهدید نمی‌بیند و مجبور است با او بسازد و یا در مقابل او تسلیم شود."

۴- جهاد تبیین

یکی از مهم‌ترین راه‌های مقابله با جنگ روانی دشمنان، تبیین است. مقام معظم رهبری بر جهاد تبیین تأکید ویژه دارند و امروزه یکی از موثرترین راه‌ها برای شکست دشمنان نظام اسلامی، بهره‌مندی از فرصت جهاد تبیین است. "اگر دیدند حقایق و محکّمات اسلام و انقلاب مورد تحریف قرار می‌گیرد، وظیفه دارند تبیین کنند؛ نباید سکوت کنند. امام؛ به این نکته بسیار توجه می‌کرد و این، یکی از چیزهایی است که راز استحکام و ماندگاری و پایداری نظام در آن مندرج است". (عباسی، ۱۴۰۰). روشنای تبیین: بررسی بیانات مقام معظم رهبری

جهاد تبیین از دیدگاه مقام معظم رهبری و ضرورت وجود آن

جهاد به معنای تلاش و کوشش جدّی است. منتهی جهادی که در اسلام مطرح است، تلاش و کوشش جدی در برابر دشمن است. نمونه‌ی برجسته‌ی آن جهاد نظامی و جهاد در میدان رزم است. البته در عرصه‌های اقتصادی، فرهنگی، تربیتی و ... نیز به‌کار می‌رود؛ چون بعضی از عرصه‌ها و ابعاد که نیاز به تبیین دارد، به تلاش جدی و مایه گذاشتن هم نیاز دارد. در این صورت تبیین به جهاد تبدیل می‌شود؛ جهادی که وظیفه‌ی همه به‌خصوص علما، اساتید، نخبگان و رسانه‌هاست. زمانی که ابهام و تردیدی در برخی اذهان ایجاد می‌شود و شرایط، شرایط فتنه‌انگیزی و تحریف توسط دشمنان است. تنزه‌طلبی و محافظه‌کاری و ملاحظه‌کاری مانع "جهاد تبیین" است. گاهی سخن حق در جامعه در برابر یک جریان نادرست نیاز به جهاد جدی و نوعی از خودگذشتگی دارد. این شرایط "جهاد تبیین" را توجیه می‌کند. گاهی تصورات نادرست باعث می‌شود کسی فکر کند اگر در این مقطع حرفی بزند که حرف حقی هم هست و خودش هم به آن اعتقاد دارد، ولی ممکن است طرفدارانش ریزش کنند یا او را به تحجّرگرای متهم کنند. (خامنه‌ای، ۱۴۰۱، مجموعه بیانات).

در اینجا باید با شجاعت، منطق و استدلال وارد شد. "جهاد تبیین" در مقابله با محافظه‌کاری است؛ چون اساساً جهاد؛ حرکتی انقلابی است بر ضد محافظه‌کاری، نه اینکه "جهاد تبیین" ما را به سوی محافظه‌کاری سوق دهد که اشکالات را نبینیم! "جهاد تبیین" هرگز مغایرتی با نقد وضعیت ندارد و نه تنها نمی‌خواهد همه روش‌ها، اقدامات و برنامه‌ها را

تلقی به قبول کند، بلکه معایب هم می‌بیند؛ بنابراین، این برداشت‌های غلط از مفهوم "جهاد تبیین" را باید اصلاح کنیم. (همان، ۱۴۰۱)

رهبر انقلاب، مفهوم و اصطلاح «جهاد تبیین» را مطرح کردند. ایشان در طی سال‌های قبل بارها این تعبیر را به کار بردند؛ ضمن اینکه واژه تبیین هم بارها در بیانات ایشان و در مباحث متفکران انقلاب اسلامی مطرح شده است. تبیین به معنای روشن‌نگری و بیان حقیقت و واقعیت است. در حقیقت آنچه در تبیین مدنظر است، زدودن غبار بدفهمی، تحریف و کج‌فهمی از مفاهیم و معارف انقلاب اسلامی و همچنین فهمیدن تحلیل‌های نادرست، غلط و مغرضانه از رویدادها و پیشگیری از تحریف و دریافت نادرست است؛ بنابراین، تبیین در جهت روشن‌نگری است، بدون جهت‌گیری خاصی که بخواهیم مطلبی را توجیه کنیم یا امر نادرستی را درست جلوه دهیم. (همان، ۱۴۰۱).

اگر بخواهیم تبیین را در معارف اسلامی ریشه‌یابی کنیم، مشاهده می‌کنیم که اصولاً پیامبران برای تبیین آمده‌اند؛ تبیین حقایق عالم، تبیین وجود خود انسان، تبیین ظرفیت‌های انسان، تبیین راهی که باید برود. به همین جهت، یکی از نام‌های قرآن کریم بیان است: «هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ»؛ قرآن تبیین‌کننده‌ای برای مردم است. رهبر انقلاب از موضع اسلام‌شناس معتقد به معارف انقلاب و اسلام و معارف اسلامی می‌خواهد خط تبیین‌گری پیامبران و امامان را ادامه دهد.

انقلاب اسلامی هم نتیجه‌ی تبیین گسترده و عمیق بود که در جامعه شکل گرفت. حضرت امام رحمه‌الله‌علیه حقایق کشور و اسلام را تبیین کردند و واقعیاتی را که در رژیم پهلوی اتفاق می‌افتاد و آن‌ها مخفی می‌کردند، مورد روشن‌نگری قرار دادند؛ بنابراین، تبیین مبنای تفکر انقلاب اسلامی و امتداد آن است؛ یعنی اگر بخواهیم جامعه در مسیر پیشرفت و تعالی حرکت کند، این حرکت بدون حضور مردم ممکن نیست. اگر بخواهیم مردم و جوانان با انقلاب باشند، باید این تبیین را به‌گونه‌ای فراگیر، مستند و مستدل انجام دهیم. اینکه بعضی‌ها تعریف تبیین را تحریف کردند و به‌معنای پوشاندن حقایق یا توجیه اشتباهات به کار برده‌اند، برداشت کاملاً نادرستی است و باید این برداشت را اصلاح کرد. نکته‌ی مهم دیگر اینکه باید این مفهوم را در کنار سایر مفاهیمی که رهبر انقلاب بر روی آن تأکید دارند، تعریف کنیم.

رهبر معظم انقلاب بر روی مفاهیمی مانند تحول، کار فرهنگی و گفتمان‌سازی، نقد منصفانه و مطالبه‌گری تأکید دارند. اگر تبیین را در کنار این مفاهیم قرار دهیم، مشخص می‌شود که معنای عمیق آن چیست. در این صورت، تبیین مقدمه‌ای خواهد بود برای اصلاح، تحول و مطالبه درست. از سوی دیگر، تبیین یکی از راهکارهای جذب حداکثری در برابر طرد و راندن کسانی است که احیاناً برداشت صحیحی از حقایق انقلاب و جامعه ندارند و بر اثر تبلیغات و القانات دیگران، دچار تحلیل غلط از واقعیات می‌شوند. به هر حال، عده‌ای هستند که اگر کسانی با آن‌ها هم‌نظر نباشند، آن‌ها را طرد می‌کنند؛ حتی ممکن است کسانی به نام انقلابی‌گری، عده‌ای را طرد کنند یا بعضاً برخورد تهدیدآمیز داشته باشند و چنین افرادی را ضدانقلابی تلقی کنند! تبیین در مقابل این تلقی‌ها قرار دارد. تبیین به این معناست که در برابر افرادی که دریافت درستی از انقلاب، مفاهیم انقلاب، پیشرفت‌ها و پسرفت‌های آن ندارند، روشن‌نگری انجام گیرد و به‌عنوان یک راهبر برای انقلاب، نظام، جامعه و یک کار مستمر تلقی شود. (همان، ۱۴۰۱).

عوامل زمینه ساز جهاد تبیین

این جهاد و جنگ بی‌امان که بین اسلام و کفر، بین حق و باطل، بین روایت دروغ و حقیقت؛ موضوعی است که در بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بارها مورد تأکید و اشاره قرار گرفته است.

جبهه استکبار از همان ابتدای پیروزی انقلاب و تکوین نظام اسلامی، سعی داشت که با نقشه‌ها و ابزارهای مختلف آن را سرکوب یا استحاله نموده و پیام انقلاب و دستاوردهای بزرگ آن را تحریف نماید. لذا از دروغ، ابهام افکنی، وارونه نشان دادن واقعیت‌ها برای غلبه بر قلب و اذهان مردم استفاده نمود. رهبر فرزانه‌ی انقلاب روایت صادقانه حقایق و تبیین منطقی و هوشمندانه آرمان‌ها و دستاوردهای انقلاب، را علاج این فتنه‌ی استکبار دانسته و بر جهاد تبیین تاکید دارند. یافته‌ها نشان داد، که جهاد تبیین در شش عرصه‌ی فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، دینی و فکر و اندیشه تبلور می‌یابد. همچنین اخلاق‌مداری، دین‌مداری، دانش و آگاهی، انقلابی‌گری، ولایت‌مداری، مدیریت جهادی و عقلانیت، از جمله عوامل زمینه‌ساز جهاد تبیین می‌باشند. کامیابی در جهاد تبیین دستاوردهای همچون دستیابی به تمدن نوین اسلامی، امیدآفرینی، توسعه و پیشرفت، اقتدار و عزت‌مندی، امنیت ملی و بین‌المللی و انسجام و وحدت اسلامی را در پی خواهد داشت. (کاوند، ۱۴۰۱: ۶).

بحث و نتیجه‌گیری

از شگردهای همیشگی دشمنان، جوسازی و تبلیغات منفی فریبنده است. دشمنان در هر برهه‌ای از تاریخ، با ایجاد جریان‌های انحرافی، افرادی را اسیر خود کرده و به دنبال خویش می‌کشاند. دشمن تمام تلاش خود را انجام می‌دهد تا جامعه اسلامی و امت اسلام از مسیر هدایت و صراط مستقیم بیرون رفته و به جرگه‌ی کفار و مشرکان وارد شود. در راستای سلطه‌ی شیطانی خود با ابزارهایی همچون شبهه افکنی و تردید پراکنی، جنگ روانی و تهاجم فرهنگی بر آن هستند تا عقل و قلب مسلمانان را تسخیر نموده و آنها را به سمت افکار شیطانی و گفتمان استکباری و ظالمان شیطان سوق دهند؛ و رفتارهای ضد اخلاقی و شرعی و هنجارشکن را به هر شکل در جامعه شکل داده و تقویت نمایند.

برای مصونیت از خطرات دشمنان؛ آگاه‌سازی و تبیین حقایق و به اصطلاح جهاد تبیین مهم‌ترین پادزهری است که می‌تواند زهر هجمه‌ها و تبلیغات فریبنده را خنثی کند؛ حرکت تبیینی توأم با اتحاد و همبستگی در عین تکیه بر واقعیات امیدآفرین است، در سایه‌ی تبیین است که مردم می‌توانند به چشم انداز روشن و واقعی از شرایط موجود در کشور دست یافته و در مسیر بهبود آن تلاش کنند.

واقعیت آن است که در شرایط کنونی مردم ایران نیازمند اعتماد به سیاستمداران خود هستند و تنها در سایه‌ی این اعتماد است که می‌توانند با آنها همکاری لازم را داشته و به پیشرفت‌های مختلف دست یابند.

دولت با آگاهی از اهمیت جهاد در مسیر تبیین حقایق و واقعیات موجود در کشور، باید دستاوردهای خود را در حوزه‌های مختلف به اطلاع مردم رسانده و در معرض دید عموم قرار دهد تا بتواند از بار سیاه‌نمایی‌های موجود بکاهد. از سوی دیگر باید نواقص اقدامات خود را هم دریافته و آن را هم صادقانه با مردم در میان گذارد؛ و همچنین رسالت فعالان رسانه‌ای و رسانه‌های داخل کشور در تمیز و تفکیک دادن؛ میان اخبار جعلی و شایعات با واقعیات موجود درباره‌ی بحران‌ها از یک سو و شفافیت عملکرد و صداقت مسئولان از سوی دیگر می‌تواند اثرات سم‌پاشی رسانه‌ای را کم کرده و آرامش بیشتری برای جامعه به وجود آورد.

منابع

- ۱- عسکری، سید مرتضی، (۱۳۸۷ ش)، نقش عایشه در تاریخ اسلام، تهران: دانشکده‌ی اصول الدین
- ۲- علی پور، فرزاد، (۱۳۹۸)، روش‌های تبلیغاتی و رسانه‌ای دشمنان از نگاه قرآن، سایت کیهان، تابستان ۱۳۹۸
- ۳- امامزاده فرد، پرویز، "رهیافت روانی در سیاست آمریکا در قبال جمهوری اسلامی ایران"، فصلنامه‌ی عملیات روانی، سال دوم، شماره هفتم، زمستان ۱۳۸۳، ص ۲۹ - ۷.

- ۴- گاری لی، وایت، "عملیات روانی در قرن بیست و یکم"، ترجمه سیدحسین محمدی‌نجم، فصلنامه‌ی عملیات روانی، شماره‌ی اول، بهار ۱۳۸۲، ص ۲۱۰ - ۱۷۹.
- ۵- مرادی، حجت‌الله، "دروغ‌های جنگ، بخش جدایی‌ناپذیر جنگ روانی قدرت‌های بزرگ"، فصلنامه‌ی عملیات روانی، شماره‌ی اول، بهار ۱۳۸۲، ص ۲۴۵ - ۲۳۸.
- ۶- کاوند، ندا، "الگوی مفهومی جهاد تبیین از دیدگاه مقام معظم رهبری"، فصلنامه‌ی مطالعات راهبردی بسیج، دوره‌ی ۲۵ شماره‌ی ۹۷: سال انتشار ۱۴۰۱
- ۷- مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۸۸). پیام قرآن. جلد ۱، چاپ نهم، تهران... :
- ۸- عباسی، کریم؛ خاک رنگین، علی. (۱۴۰۰). روشنای تبیین: بررسی بیانات مقام معظم رهبری
- ۹- نهج البلاغه، ترجمه‌ی محمد دشتی، ۱۳۹۰ ش، قم: اسراء.
- ۱۰- مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۹۲ ش، پیام امیرالمؤمنین علیه السلام، قم: انتشارات امام علی بن ابی‌طالب علیه السلام.
- ۱۱- تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، غرر الحکم و درر الکلم، تصحیح سید مهدی رجایی، چاپ دوم، قم: دار الکتب الاسلامی، ۱۴۱۰ ق.
- ۱۲- شریف الرضی، حسین بن محمد، نهج البلاغه، تصحیح صبحی صالح، چاپ اول، قم: هجرت، ۱۴۱۴ ق.
- ۱۳- کاویانی، محمد و غروی، سید محمد و پورحسینی، رضا، روانشناسی و تبلیغات (با تأکید بر تبلیغ دینی) چاپ دوم، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۸ ش .
- ۱۴- نشریه: حوزه، شماره ۳۹، تیر و مرداد ۱۳۶۹، ص ۶۹
- ۱۵- منابع اینترنتی خامنه‌ای، سید علی، مجموعه بیانات <https://farsi.khamenei.ir/speech-topic>.
- ۱۶- پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی سید علی خامنه‌ای مدظله‌العالی.
- ۱۷- پایگاه اطلاع‌رسانی تابناک، "جنگ نرم چیست؟"، ۱۴۰۰/۱۱/۰۶، کد مطلب: ۱۰۴۹۷۳۵.

Propaganda war of Enemies of Amir al Momineen Imam Ali (AS) and the role of Jihad explanation in a facing with it

Ashraf Panahi

Master's degree in Persian language and literature, Tabriz University, Marand, Iran

Abstract

Based on the teachings of Nahj al-Balagha and Islamic schools, there are components such as cultural influence, psychological warfare and propaganda war of enemies in various fields, deviation of properties, sedition, heresy, stonewalling and stagnancy. As today, the Islamic Republic of Iran is the target of a vast attack by enemies in various military, cultural, economic, and political dimensions; In the meantime, what prevents these damages, according to the great leader of the revolution, is "explanation jihad". In order to remove the doubts and ambiguity of the enemies, this tool should be used with the utmost precision and wisdom, and clarifying the affairs will remove any kind of doubt and neutralize the efforts of the enemies.

Keywords: Soft war, psychological warfare, explanation jihad, Cultural influence
